

УДК: 339.5

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ КНР

Чень Цзюнь

Аспірантка кафедри міжнародних фінансів, Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Пузанов І. І.

Анотація. *Вражаюче економічне зростання Китаю протягом трьох десятиріч цілеспрямованих реформ при одночасному збереженні соціалістичної ідеології привертає пильну увагу всього людства. Трансформація світової системи і перспективи глобального розвитку багато в чому обумовлюються подальшими економічними перетвореннями китайської економіки. На фоні політики реформ і відкритості, що проводиться в країні, особливо після вступу до СОТ (2001р.), Китай грає неухильно зростаючу роль в світовій торгівлі. В статті зроблена спроба виявити особливості розвитку цього найважливішого сектора китайської економіки, систематизувати динаміку товарної структури імпорту і експорту, продемонструвати основні інструменти реалізації зовнішньоторговельної стратегії КНР в ХХІ ст. Важлива особливість моделі економічного розвитку Китаю полягає в тому, що історично він завжди спирався на свої власні сили, що навіть в кризові часи дозволяло йому забезпечувати високу стійкість економіки до зовнішніх шоків. Неухильне підвищення ролі зовнішньоекономічних зв'язків в економічному розвитку національних держав, особливо характерне для останніх десятиріч, зокрема, призвело до того, що зовнішня торгівля, експорт капіталу, робочої сили і технологій, що традиційно розглядалися як відносно самостійний сектор народного господарства, перетворилися не тільки на важливий чинник економічного зростання, але і в органічний компонент всієї системи національного виробництва.*

Ключові слова: *зовнішня торгівля КНР, інструменти державного регулювання, державна підтримка зовнішньої торгівлі, товарна структура експорту та імпорту.*

Постановка проблеми. Відкриття економіки Китаю означало розширення зв'язків з рештою світу, що знаходило віддзеркалення в збільшенні його частки в світовій торгівлі, глобальних ринках окремих товарів і потоках капіталу. Крім того, більш міцні зв'язки Китаю з глобальною економікою призвели до використання його валюти закордоном, а також до більш тісної кореляції настроїв ринку в Китаї і решті країн Азії і, останнім часом, решті країн світу. Частка Китаю в світовій торгівлі за останні три десятиріччя збільшилася майже у десять разів до приблизно 9 відсотків, тоді як його частка в світовому ВВП зросла з менше 2 відсотків до 13 відсотків (на основі паритету купівельної спроможності).

Хоча роль Китаю в світовій економіці істотно підвищилася, вона залишається невеликою в порівнянні з роллю економіки США. ВВП Китаю, виміряний за поточними обмінними курсами, складає всього одну третину від ВВП США, а його приватне споживання – лише приблизно одну п'яту. Таким чином, найближчим часом Китай не зможе замінити собою США. Імпорт біржових товарів, ресурсів і, в зростаючому ступені, кінцевої продукції до Китаю збільшує експорт і ВВП країн-партнерів. Китай продовжує бути важливим торговим партнером для багатьох країн, і його швидкий економічний підйом може робити вплив на зростання в інших країнах різними шляхами.

Збільшення частки Китаю в світовій торгівлі є особливо вражаючим на ринках окремих продуктів. В даний час на Китай доводиться майже одна десята глобального попиту на біржові товари і більш ніж одна десята світового експорту середньо- і високотехнологічних товарів оброблювальної промисловості. Китай став одним з основних експортерів електроніки і продуктів інформаційних технологій і є найбільшим постачальником таких товарів споживчої електроніки США, як планшетні комп'ютери і мобільні телефони.

Зростаюча частка Китаю в світовій торгівлі за останні три десятиріччя, спирається на збільшення його частки в зовнішній торгівлі всіх основних регіонів. Можливо, не дивно, що Китай складає найбільшу частку (13 відсотків) в торгівлі інших країн Азії з ринком, що формується, і з часом спостерігалось різке зростання цієї частки. Але частка Китаю в зовнішній торгівлі Африки майже так само велика, а його частка в торгівлі з Близьким Сходом, Західною півкулею і Європою в останні десятиріччя збільшилася у декілька разів.

Мета статті – проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі КНР та визначити перспективи її розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За 2000-2013 роки вийшов ряд змістовних монографій і статистичних збірок по економіці Китаю, її модернізації і підсумкам XVII з'їзду КПК (жовтень 2007 року), на якому був намічений подальший шлях соціально-економічного розвитку Китаю і вдосконалення механізму економічної реформи.

Дослідженням проблем зовнішньої торгівлі КНР займаються такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як А. Гончарук, А. Оніщенко, Ю. Пахомов, С. Пирожков, Л. Понкратова, А. Філіпенко, О. Шевчук, Н. Ван, С. Чжан, С. Чжао та ін.

Основні результати дослідження. Як свідчить все різноманіття історичного досвіду розвитку різних країн світу, стійке економічне зростання для будь-якої держави неможливе без активного включення її в систему світогосподарських зв'язків. Сучасний рівень міжнародного розподілу праці практично не залишив на карті світу країн, економічне життя яких було б ізольовано від світогосподарських процесів і замкнуто у вузьких національних межах.

Китайська Народна Республіка стала членом Світової організації торгівлі (СОТ) у 2001 році. За час, що пройшов з цієї дати, процес інтеграції китайської економіки в світову помітно швидшав, а зовнішньоторговельна діяльність Китаю значно активізувалася (табл. 1).

Таблиця 1.

Показники зовнішньої торгівлі КНР у 2008–2013 рр., млрд. дол. США

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Оборот, всього	2563.3	2207.5	2974.0	3642.1	3866.7	4160.3
Експорт	1430.7	1201.6	1577.8	1898.6	2048.9	2210.0
Імпорт	1132.6	1005.9	1396.2	1743.5	1817.8	1950.3
Торговий баланс	298.1	195.7	181.6	155.1	231.1	259.7

Джерело:
авторська розробка
на основі [4; 11; 12].

За підсумками 2013 року Китай вперше обігнав США за обсягом зовнішньої торгівлі, зайнявши за цим показником позицію світового лідера.

За даними, опублікованими Головним митним управлінням КНР (ГМУ), в 2013 р. загальний обсяг зовнішньоторговельного обороту Китаю склав 4 160,3 млрд. доларів (+7,6%), у тому числі експорт – 2 210,00 млрд. дол. (+7,9%), імпорт – 1 950,3 млрд. дол. (+7,3%) [14].

Обсяг позитивного сальдо торгового балансу склав 259,75 млрд. дол. (+12,8%). Частка Китаю в світовій торгівлі склала 12,0% (+0,7 пп. до 2012 р.) при цьому в світовому експорті на Китай припало 13,7% (+1,5 пп.), в світовому імпорті 12,1% (+1,7 пп.) [13].

В 2012 році Китай став абсолютним світовим рекордсменом за об'ємом міжнародної торгівлі, випередивши США. Згідно дослідженню (2013 р.) Price & Waterhouse Cooper до 2050 року «центр тяжіння» світової економіки остаточно і безповоротно зміститься у бік країн, що розвиваються, і перш за все – Китаю. За цим же прогнозом, до 2030 року об'єм ВВП Китаю за паритетом купівельної спроможності складе майже 31 трлн. дол. проти 23,4 трлн. дол. у США, а в 2050 році – майже 54 трлн. дол. проти 38 трлн. дол. у США [7, с. 12]. Зростання показників китайської економіки неминуче веде до підвищення значущості зовнішньоторговельних зв'язків з Китаєм для всіх країн, у тому числі розвинутих. Так, Китай поступово стає найважливішим партнером Німеччини, яка до 2020 року поставлятиме в КНР товарів в два рази більше, ніж до Франції. Великі надії на економічне співробітництво з Китаєм покладає і Росія. Москва планує збільшити товарообіг між РФ і КНР до 100 млрд. дол. до 2015 року і 200 млрд. дол. до 2020-го. Очевидно при цьому, що діяльність головного зовнішньоторговельного партнера, у тому числі в області зовнішньоекономічної і зовнішньоторговельної політики, потребує ретельного системного вивчення.

В даний час за об'ємом міжнародної торгівлі Китай зайняв лідируючі позиції. Якщо в 1978 р. об'єм торгівлі Китаю товарами (експорт і імпорт) складав всього 20,6 млрд. доларів США, і по цьому показнику країна знаходилася на 32-му місці в світі, то в 2012 р. оборот збільшився до 3866,7 млрд. доларів США, тобто виріс за третину сторіччя у 187,7 рази, з середньорічним приростом в 16,8%. При цьому об'єм експорту склав 2048,9 млрд. доларів США (середньорічний приріст – 17,2%, за останні 5 років – 10,8%), а обсяг імпорту – 1817,8 млрд. доларів США (середньорічний приріст – 16,4%, за останні 5 років – 15,1%).

Останніми роками темпи зростання об'ємів зовнішньоторговельної діяльності Китаю почали дещо знижуватися, особливо це стосується експорту. Експорт Китаю орієнтований на промислову продукцію різних галузей, включаючи машинно-технічну продукцію, але помітне місце також традиційно займає продукція легкої промисловості (табл. 2).

Таблиця 2.
Структура експорту КНР в 2010–2012 рр.

Показник	2010 р.		2011 р.		2012 р.	
	сума*	частка, %	сума*	частка %	сума*	частка %
Об'єм експортної продукції	1577.8	100.00	1898.6	100.00	2048.9	100.00
Первинна продукція	81.6	5.21	100.5	5.29	100.6	4.91
Продукція промислового виробництва	1496.2	94.79	1798.1	94.71	1948.3	95.09
Машини і устаткування	780.3	49.45	969.5	51.06	1044.3	50.96
Вироби з текстиля і трикотажу	140.8	8.93	165.9	8.74	172.3	8.41
Хімічні товари	87.6	5.55	159.9	8.42	167.6	8.2
Меблі, матраци, освітлювальні прилади	50.5	3.20	59.3	3.12	77.9	3.80
Продукти харчування	47.6	3.02	58.6	3.09	61.1	2.98
Вироби з чорних металів	39.1	2.48	51.2	2.70	56.1	2.74
Взуття	35.6	2.26	41.7	2.20	46.8	2.28
Чорні метали	28.9	1.83	39.9	2.10	37.1	1.81
Іграшки, спортивний інвентар	29.3	1.86	34.3	1.81	35.6	1.74
Мінеральне паливо, нафта, нафтопродукти	22.2	1.40	32.3	1.70	31.0	1.51
Кольорові метали	24.3	1.54	27.1	1.43	30.2	1.48
Вироби з шкіри	17.9	1.13	26.9	1.42	28.2	1.38
Інші товари	273.7	17.35	232.0	12.22	260.7	12.72

Примітка: *в млрд. дол. США.

Джерело: авторська розробка на основі [1, с. 9-14].

Експорт готової промислової продукції в 2011 р. склав 1798,05 млрд. дол. (+20,2% до 2010 р.) або 94,71% всього сукупного об'єму експорту. В експорті готової промислової продукції питома вага поставок машинно-технічної продукції в 2011 р. у вартісному виразі досягла 969,5 млрд. дол. (+24,2%). Загальні тенденції в структурі експорту збереглися і в 2012 р.

Що стосується структури імпорту, то тут Китай більшою мірою орієнтований на імпорт сировини і продукції машинобудування (табл. 3).

Таблиця 3.
Структура імпорту КНР в 2010–2012 рр.

Показник	2010 р.		2011 р.		2012 р.	
	сума, млрд. дол. США	частка %	сума, млрд. дол. США	частка %	сума, млрд. дол. США	частка %
Об'єм імпортової продукції	1396.2	100.00	1743.5	100.00	1817.8	100.00
Первинна продукція	433.9	31.08	604.4	34.67	634.6	34.91
Продукція промислового виробництва	962.3	68.92	1139.1	65.33	1183.2	65.09
Машини і устаткування	641.7	45.96	732.2	42.00	760.6	41.84
Мінеральне паливо, нафта, нафтопродукти	189.0	13.50	275.6	15.81	312.8	17.21
Хімічні товари	157.8	11.30	205.8	11.81	183.2	10.08
Руди, шлаки, зола	109.5	7.84	150.9	8.65	133.7	7.35
Кольорові метали	64.2	4.60	73.7	4.23	72.9	4.02
Чорні метали	25.3	1.81	28.4	1.63	23.3	1.28
Олійне насіння і плоди	27.0	1.93	32.1	1.84	38.6	2.12
Паперова маса, целюлоза	14.2	1.02	18.9	1.08	17.3	0.95
Інші товари	167.5	12.00	225.6	12.94	275.4	15.15

Джерело: авторська розробка на основі [4; 11; 12].

В 2011 р. імпорт до Китаю продукції первинної обробки склав 604,38 млрд. дол. (+39,3%), або 34,67% всього сукупного імпорту. На готову промислову продукцію в структурі імпорту Китаю довелося 1139,08 млрд. дол. (+20,2%), або 65,33% всього сукупного об'єму імпорту. В 2012 р. колишні тенденції в структурі імпорту в цілому зберігалися.

Регіональна структура зовнішньої торгівлі Китаю представлена в табл. 4 і 5.

Таблиця 4.
Експорт Китаю по основних країнах в 2010-2012 рр.

Країна	2010 р.	2011 р.		2012 р.	
	Об'єм, млрд. дол. США	об'єм, млрд. дол. США	приріст в порівн. з 2010 р., %	об'єм, млрд. дол. США	приріст в порівн. з 2010 р., %
США	283.40	324.49	14.50	351.48	7.90
Гонконг	218.26	268.02	22.80	323.53	20.70
Японія	121.06	148.30	22.50	151.65	2.30
Південна Корея	68.76	82.92	20.60	87.68	5.70
Німеччина	68.06	76.43	12.30	69.22	-9.40
Нідерланди	49.71	59.50	19.70	58.90	-1.00
Індія	40.92	50.54	23.50	47.67	-5.70
Великобританія	38.77	44.12	13.80	46.30	4.90
Росія	29.60	38.90	31.40	44.06	13.20

Джерело: авторська розробка на основі [1, с. 11-14].

Таблиця 5.
Імпорт Китаю по основних країнах в 2010-2012 рр.

Країна	2010 р.	2011 р.		2012 р.	
	об'єм, млрд. дол. США	об'єм, млрд. дол. США	приріст порівняно з 2010 р., %	об'єм, млрд. дол. США	приріст порівняно з 2010 р., %
Японія	176.74	194.59	10.1	177.81	-8,6
Південна Корея	138.36	162.71	17.6	168.65	3.6
Тайвань	115.77	124.92	7.9	132.18	5.8
США	102.13	122.15	19.6	132.89	8.8
Німеччина	74.29	92.72	24.8	91.91	-0,9
Австралія	61.14	82.72	35.3	84.58	2.3
Малайзія	50.44	62.14	23.2	58.29	-6,2
Бразилія	38.13	52.35	37.3	52.30	-0,2
Саудівська Аравія	32.83	49.47	50.7	54.82	10.8
Росія	25.95	40.38	55.6	44.10	9.2

Джерело: авторська розробка на основі [4; 13; 14].

Найбільшими імпортерами китайської продукції протягом останніх років є США, Гонконг і Японія. Помітні об'єми експорту йдуть також в Республіку Корея, Німеччину і Нідерланди. Проте об'єми експорту в останні дві країни в 2012 р скоротилися, як і до Індії. Найбільші середні темпи приросту демонструє експорт у Гонконг і РФ.

Найбільші об'єми імпортової продукції поступають в КНР з Японії, Республіки Корея, Тайваню і США. Причому, останні три країни демонструють стійкі темпи приросту. Росте також імпорт з РФ і Саудівської Аравії, особливо помітним в цьому плані був 2011 р [8, с. 25-29].

Частки найбільших партнерів в товарній торгівлі Китаю в 2012 р. представлені графічно на малюнку. В 2012 р. на країни Азії доводилося 2 трлн. 044,93 млрд. дол. (+7,5%) зовнішньоторговельного обороту, на країни Європи – 683,06 млрд. дол. (-2,5%), Північної Америки – 536,32 млрд. дол. (+8,5%), країни Латинської Америки – 61,24 млрд. дол. (+8,2%), Африки – 198,49 млрд. дол. (+19,3%), Океанії – 136,49 млрд. дол. (+5,1%). В рамках міжнародних регіональних організацій торгівля Китаю була переважно зосереджена в країнах АТЕС – 2 трлн. 468,74 млрд. дол. +,1%), на країни ЄС припало 546,04 млрд. дол. (-3,7%), АСЕАН – 400,09 млрд. дол. (+10,2%) [11].

Зовнішньоторговельна політика Китаю будується з урахуванням членства країни у СОТ. Реальні дії Китаю, направлені на відповідальне виконання обіцянок, даних при вступі до СОТ, отримали схвалення більшості членів даної організації. Проголошувані СОТ базові принципи, такі як відсутність дискримінації, прозорість, справедлива конкуренція і т. д., були вписані в китайські закони і нормативні акти. Проте багато напрямів торгової політики Китаю викликають суперечки і несхвалення головним чином розвинутих країн [2, с. 138-141].

В даний час Китай є членом або спостерігачем більшості регіональних інтеграційних утворень. Основну увагу при цьому китайським керівництвом надається активізації взаємодії з організаціями, орієнтованими на розвиток співпраці в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а також в прикордонних з КНР країнах.

В зв'язку з цим пріоритетним напрямом китайської економічної дипломатії Китаю є посилення впливу в регіональних економічних організаціях, таких як Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), Шанхайська організація Співпраці (ШОС), Асоціація ре-

гіональної співпраці Південної Азії (СААРК), Азіатсько-Тихоокеанське економічне співтовариство (АТЕС), Східно-Азіатське співтовариство (САС), Азіатський банк розвитку (АзБР), БРІКС. Китай також активно використовує такий формат економічного співробітництва, як Азіатський міжнародний форум в м. Боао, сесії якого щорічно в квітні проводяться на острові Хайнань.

Для зміцнення своїх економічних позицій в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні Китай уклав угоди про вільну торгівлю з багатьма країнами регіону, включаючи Сингапур, Макао, Гонконг, Нова Зеландія, Пакистан.

Правовою основою для застосування пільгових торгових режимів і преференцій учасників торгових угод є «Положення КНР про імпортно-експортний тариф», введене в дію декретом Держради КНР № 96 від 18 березня 1992 р.

На підставі цього документа Комітет із митних тарифів Держради КНР, в обов'язки якої входить вироблення правил і принципів тарифної політики, щорічно затверджує «Митний експортно-імпортний тариф КНР», що передбачає ставки пільгових митних режимів і преференцій при експорті з Китаю і імпорті в країну товарної продукції.

За період свого членства у СОТ (з 2001 р.) Китай в основному виконав всі вимоги, передбачені в Протоколі про приєднання країни до СОТ. Такий висновок був зроблений в спеціальному докладі Секретаріату СОТ про торгову політику Китаю в 2012 р [9, с. 10-18].

За минулі роки після вступу до СОТ Китай переглянув понад 2300 законодавчих і нормативних актів і привів їх у відповідність з правилами СОТ. В країні сформована систематична цілісна правова система в області захисту інтелектуальної власності, відповідаюча реальній ситуації в країні і відповідна міжнародній практиці. Після вступу до СОТ Китай понизив тарифи і мита, відмінив обмеження для підприємств на ведення самостійних зовнішньоторговельних операцій. За роки членства у СОТ загальний рівень митних тарифів Китаю на товари, що імпортуються, знизився з 15,3% до 9,8%. У сфері торгівлі послугами Китай відкрив 100 зі 160 сфер, обумовлених принципами СОТ, наблизившись до середнього рівня розвинутих країн-членів СОТ.

Основним напрямом діяльності китайської економічної дипломатії в рамках СОТ у 2013 р. було вирішення торгових суперечок. Згідно даним СОТ, за станом на кінець 2013 р. відносно китайської продукції було збуджено 29 судових розглядів. Позивачем в судових розглядах відносно Китаю виступали шість держав-членів СОТ: США – 15 разів, Євросоюз – 6 разів, Мексика – 3 рази, Канада – 2 рази, Гватемала – 1 разів, Японія – 1 разів.

Розвинуті країни-члени СОТ порушували судові позови відносно КНР 22 рази, 75,8% від загального числа збуджених відносно Китаю справ. Країни-члени СОТ, що розвиваються, виступали з позовом проти Китаю 4 рази, що складає всього лише 13,8% від загального числа розглядів.

В 2013 р. відносно Китаю був ініційований один судовий розгляд. 13 червня 2013 р. Європейський Союз повідомив Секретаріат СОТ про проведення консультацій з питання застосування КНР антидемпінгових мит на безшовні труби з неіржавіючої сталі, що експортуються з ЄС в КНР. Консультації закінчилися безрезультатно і грудні 2013 р. ЄС ініціював судовий розгляд відносно рішення міністерства комерції КНР про введення тимчасових антидемпінгових мит на імпорту сталевих безшовних труб, що поставляються з країн ЄС, Японії і США. Слід зазначити, що в 2013 р. Китаю вдалося вирішити торгову суперечку з ЄС в рамках досудового розгляду відносно панелей сонячних батарей, що поставляються на європейський ринок, що можна віднести до успіхів китайської економічної дипломатії.

В 2013 р. Китай продовжив вживати заходів по приведенню внутрішнього законодавства у відповідність з нормами СОТ, зокрема, були опубліковані «Тимчасові правила імплементації рішень Органу за рішенням суперечок СОТ у сфері торгового захисту».

В 2013 р. Китай продовжував нарощувати зусилля по налазці механізму багатобічної торговельно-економічної співпраці у ШОС, керуючись Планом заходів щодо виконання підписаної в 2003 р. Програми багатобічного торгово-економічного співробітництва держав-членів ШОС, Сумісною ініціативою з активізації багатобічного економічного співробітництва в цілях сприяння в протидії і подоланні наслідків світової фінансово-економічної кризи, забезпечення подальшого розвитку економік держав-членів Організації, а також Переліком заходів щодо подальшого розвитку проектної діяльності в рамках ШОС на період 2012-2016 рр.

Одночасно з формуванням механізму багатобічної торговельно-економічної співпраці Китай робив цілеспрямовані зусилля по зміцненню своїх позицій в національних економіках центрально-азіатських країн-членів ШОС, використовуючи тактику по економічній прив'язці регіону на основі двосторонньої співпраці. У вересні 2013 р. напередодні 13-го саміту глав держав-членів ШОС Голова КНР Сі Цзіньпін здійснив офіційні візити в центрально-азіатські країни Туркменістан, Узбекистан, Киргизію і Казахстан. За своєю значущістю ці візити в засобах масової інформації Китаю оцінювалися як «історичне турне». Історичного значення центральноазіатському турне Сі Цзіньпіна надають досягнуті в його ходу результати.

Китай в 2013 р., не дивлячись на численні чинники невизначеності, зберіг за собою лідерство в світовому розвитку.

Китайському керівництву вдалося забезпечити помірний розвиток економіки, добитися виконання більшості намічених макроекономічних показників і зберегти соціальну стабільність в країні. Пріоритетом своєї економічної політики на найближчу і середньострокову перспективи китайське керівництво визначило проведення широкомасштабного комплексу реформ в економіці і соціальній сфері, покликаний забезпечити стабільне якісне зростання.

Ця позиція була офіційно підтверджена на 3-у Пленумі ЦК КПК, що відбувся в листопаді 2013 р. і підкріплена планами соціально-економічного розвитку країни на 2014 р., прийнятими на 2-й сесії ВСНП 12-го скликання в березні 2014 р.

Як цільові орієнтири на 2014 р. визначені: зростання ВВП – 7,5%, інфляція не більше 3,5%), рівень безробіття в межах 4,6%, дефіцит держбюджету у розмірі 1,35 трлн. юанів або 2,1% від ВВП, зростання грошового агрегату М 2 в межах 13%. При оцінці економічного курсу КНР в короткостроковій перспективі слід враховувати потенційні ризики, основними з них, як бачиться, є наступні.

По-перше, невизначеність, що зберігається, в економічній ситуації пригноблює діє на ділові настрої підприємницьких кіл. Згідно даним ГСУ КНР, в березні 2014 р. індекс менеджерів по закупівлях (PMI) – індикатор виробничої активності в країні – склав 50,3%, що на 0,6 п.п. менше ніж в березні 2013 року. Ці дані розцінюються як сигнал про те, що стабілізація темпів економічного зростання все ще знаходиться під великим тиском.

По-друге, не дивлячись на зниження інфляції, існує вірогідність, що до кінця року її рівень може знов зрости, причому в основному за рахунок зростання цін на продовольчі товари. Такий сценарій можливий з урахуванням засухи і повеней в зернових провінціях Китаю, а також зростанням світових цін на зернові товари, ступінь залежності від імпорту яких, в Китаї все ще достатньо висока.

По-третє, залишаються неясними джерела фінансування заходів по підтримці економічного зростання, особливо на регіональному рівні. В даний час об'єм прямих і непрямих боргових зобов'язань регіональних урядів за різними оцінками складає від 10 до 13 трлн. юанів. Подальше нарощування боргу небезпечно підривом стабільності банківської системи зі всіма витікаючими з цього наслідками.

По-четверте, зберігається високий ступінь невизначеності на ринку нерухомості. З одного боку, на найвищому рівні заявляється про необхідність і далі не допускати нового стрибка цін на житлі. З другого боку, регіональні власті, для яких інвестиції в сферу нерухомості є одним з основних джерел доходів, добиваються ослаблення діючих обмежень на цьому сегменті ринку.

По-п'яте, зміна міжнародної економічної ситуації в цілому не зробить особливого впливу на розвиток китайської економіки. Об'єм експорту в 2014 році, за оцінками китайських експертів, збережеться приблизно на рівні 2013 р., дещо виросте імпорт, активне сальдо зовнішньої торгівлі складе близько 200 млрд. доларів. Незначне поліпшення світової економіки і зовнішньоторговельної кон'юнктури сприятимуть зростанню китайського експорту і іноземним інвестиціям КНР. Проте через гостру конкуренцію різних країн, які борються за міжнародний ринок, серйозний торговий протекціонізм обмежуватиме китайський експорт.

Не дивлячись на всі названі вище ризики, в короткостроковій перспективі, спираючись на величезний адміністративний ресурс і накопичений за останні більш ніж 30 років запас міцності, Китай швидше за все зуміє уникнути великих економічних потрясінь і забезпечить стабільне зростання економіки в 2014 р.

Такої ж думки дотримуються експерти Академії суспільних наук Китаю, що опублікували в грудні 2013 р. «Синю книгу по економіці: аналіз і прогноз економічної ситуації в Китаї–2014».

В книзі, зокрема, наголошується, що в 2014 р. китайська економіка збереже темпи зростання на помірному або високому рівні, одночасно швидшатимуть кроки проведення політики реформ і відвертості, а також структурного регулювання. Зростання ВВП Китаю збережеться на рівні близько 7,5%, в країні збережеться тенденція стабільного зростання економіки, економіка функціонуватиме в раціональному діапазоні.

Можна виділити наступні особливості зовнішньоторговельної політики КНР:

- встановлення експортних мит і квот;
- використання урядових субсидій;
- активізація торгових зв'язків з найбільш бідніми країнами;
- використання фінансової і валютної політики як частини зовнішньоторговельної політики;
- політична орієнтація в області імпорту на підтримку національної безпеки;
- проведення заходів, направлених на врегулювання дисбалансу в зовнішній торгівлі;
- участь в реформуванні світової економіки.

Висновки. В цілому торгова політика Китаю носить вельми активний, навіть експансіоністський, характер, вона направлена на захист національних виробників, всебічну підтримку експортерів і посилення китайських позицій на ринках всіх держав. Проте в розвитку міжнародної торгівлі КНР існують і проблеми, які можна розділити на дві групи. Перша група пов'язана з розвитком китайської економіки в цілому і експорто-орієнтованих галузей зокрема:

- висока залежність китайської економіки від експорту, нерівномірний розвиток регіонів і галузей (залежно від ступеня їх експортної орієнтованості);

- численні заходи по стимулюванню розвитку експортно-орієнтованих підприємств поставили їх в привілейоване положення, що призвело до перекосу ринку і створило потенційні загрози для розвитку китайської економіки, у тому числі і зовнішньої торгівлі;
- зростання експорту базується в основному на енергоносіях, природних, трудових і екологічних ресурсах, а не на наукових технологіях і інноваціях, що посилює проблеми виснаження ресурсів;
- низька конкурентоспроможність в області дослідницьких розробок, дизайну, маркетингу і сервісу;
- неефективне використання трудових ресурсів в експортно-орієнтованих галузях.

Друга група безпосередньо пов'язана з організацією зовнішньої торгівлі, можливостями Китаю в даній області:

- недотримання законодавства в області захисту прав власності, що веде до численних міжнародних конфліктів;
- посилення екологічних вимог до китайських товарів на світовому ринку;
- збільшення числа антидемпінгових кампаній із сторони розвинутих країн, перш за все, США і ЄС;
- недостатній рівень авторитету Китаю в зовнішній політиці.

Для підвищення китайської присутності на світових ринках, підвищення конкурентоспроможності китайської продукції і послуг, поліпшення структури експорту і імпорту країні необхідне здійснення ряду заходів:

- удосконалення і оптимізація розподілу ринкових чинників згідно ринковим вимогам, що підвищить загальну ефективність економіки;
- укрупнення експортно-орієнтованих підприємств, орієнтація їх виробництва на власну брендову продукцію;
- розширення внутрішнього попиту, активізація внутрішнього ринку;
- збільшення імпорту і скорочення активного сальдо торгового балансу: пріоритетні галузі для збільшення імпорту – сфера нових і високих технологій, виробництво промислового устаткування, індустрія екології;
- підвищення якості експортних товарів і вимог безпеки;
- удосконалення адміністративного і правового регулювання у сфері зовнішньої торгівлі (розробка стандартних процедур визначення походження, видачі імпортних ліцензій, поліпшення системи моніторингу і боротьби з нечесною конкуренцією);
- вдосконалення податкової політики (підтримка інтернаціоналізації китайської продукції і стандартизації галузей, поліпшення механізмів повернення податків при експорті, більш широке введення нульових імпортних мит при торгівлі з якнайменше розвинутими країнами);
- спрощення процедури видачі кредитів для експорту продукції найпріоритетніших галузей і імпорту технологій;
- спрощення організаційних процедур, пов'язаних із зовнішньоторговельними операціями;
- зміцнення захисту прав інтелектуальної власності;
- посилення соціальної відповідальності експортно-імпортних підприємств;
- сприяння міжнародній співпраці в процесі розвитку нових стратегічних галузей.

Вирішення вказаних задач дозволить здійснити поступальний стійкий економічний розвиток, докорінно вирішити всілякі питання, з якими зіткнулася зовнішня торгівля у Китаї.

Список використаної літератури

1. Бакшатова А. Китай стал центром международной торговли // Независимая газета. – 2013. – 12 февр.
2. Ван Н. Проблемы экспортной торговли Китая и стратегии их решения // Молодой ученый. – 2011. – № 12 (Т. 1). – С. 138-141.
3. Внешнеторговый оборот Китая в 2011 г. / Торговое представительство Российской Федерации в Китайской народной республике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://russchinatrade.ru/ru/about-china_new/foreign-trade.
4. Внешнеторговый оборот Китая в 2012 г. / Торговое представительство Российской Федерации в Китайской народной республике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://russchinatrade.ru/ru/about-china_new/foreign-trade.
5. Внешнеэкономические отношения Китая / О Китае [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.o-kitae.ru/sovremen-naaya-ekonomika-kitaya/vneshneekonomicheskie-otnosheniya.kitaya.html>.
6. Внешняя торговля Китая / Пресс-канцелярия Госсовета КНР. Китайский информационный интернет-центр [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://russian.china.org.cn/exclusive/txt/2012-01/09/content_24356913.htm.
7. Мельянцева В. Экономический рост Китая и Индии: динамика, пропорции и последствия // Мировая экономика и международные отношения. – 2007. – № 9. – С. 16-19.
8. Петиненко И. А. Особенности внешне-торговой политики Китая в условиях глобализации: ценовой аспект // Вестник Томского государственного университета. Экономика. – 2012. – № 1 (17). – С. 25-29.
9. Понкратова Л. А., Чжао Синь. Внешняя торговля КНР после вступления в ВТО: современное состояние и тенденции на перспективу // Инвестиции. Налоги. Капитал [журнал администрации Тюменской области]. – 2012. – № 1-3. – С. 10-18.
10. Чжан С. Усилия по осуществлению перехода от сбалансированной торговли к модели роста внешней торговли // Управление в макроэкономике. – 2008. – № 12. – С. 35-36.
11. China / Trading Economics [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.tradingeconomics.com/china/indicators>.
12. International Trade Statistics 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wto.org/statistics>.
13. National bureau of statistics of China. 2014. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stats.gov.cn>.
14. Головне митне управління КНР. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.customs.gov.cn>.

ANALYSIS OF THE DYNAMICS AND PROSPECTS OF CHINA'S FOREIGN TRADE**Chen Jun**

Ph.D. candidate in the department of international finance, Institute international relations, National Taras Shevchenko University of Kyiv.

Ph.D. adviser: Doctor of Science, Professor Puzanov I. I.

Abstract. *The impressive economic growth in China over three decades of reforms while preserving the socialist ideology draws attention to the world. The transformation of the global system and the prospects for global development is largely adjust to the subsequent economic transformation of the Chinese economy. At the background of the policy of reform and opening,*

held in the country, especially after its accession to the WTO (2001). China plays a steadily growing role in the world trade. The thesis attempts to identify the characteristics of this important sector of the Chinese economy, manage the dynamics of the commodity structure of imports and exports, which is the important tool of foreign strategy of China in the XXI century. The important feature of the model of economic development in China is that historically it has always relied on their own strength, even in times of crisis, which provides high stability of the economy to external shocks. The steady increase in the role of foreign economic relations in the economic development, especially in recent decades of foreign trade, the export of capital, labor and technology, which is traditionally viewed as relatively independent sector of the economy, have become not only an important factor of economic growth, but also in the organic component of the entire system of national production.

Key words: *foreign trade of China, the instruments of government regulation, government support of foreign trade, commodity structure of exports and imports.*

Referances

1. A. Bakshatova China became the center of trade. – 2013. – 12 Febr.
2. Wan.N. Problems export China trade and Strategy and solutions // – 2011. – № 12 (Т.1). – P. 138-141.
3. China's foreign trade turnover in 2011 / Commercial Russian representation in China [Electronic resource]. – URL: <http://russchinatrade.ru/ru/about-china-new/foreign-trade> (date:04. 28. 2014).
4. China's foreign trade turnover in 2012 / Commercial Russian representation in China [Electronic resource]. – URL: <http://russchinatrade.ru/ru/about-china-new/foreign-trade> (date:04. 28. 2014).
5. Foreign Relations of China [Electronic resource]. – URL: <http://www.o-kitae.ru/sovremen-naya-ekonomika-kitaya/vneshneekonomicheskie-otnosheniya.kitaya.html> (date accessed: 04. 28. 2014).
6. China's Foreign Trade / Information Office of the State Council. China Internet Information Center [Electronic resource]. – URL: http://russian.china.org.cn/exclusive/txt/2012-01/09/content_24356913.htm (date: 28. 04. 2014).
7. Melyantsev B. Economy growth in China and India: dynamics, proportions and consequences // World Economy and International Relations. – 2007. – № 9. – P. 16-19.
8. Petinenko I.A. Features of China's foreign policy in the globalization. Economy. – 2012. – № 1 (17). – P. 25-29.
9. Ponkratova L.A., Zhao Xin. Foreign trade in China after access to WTO: current status and future trends // Investments. Taxes. – 2012. – № 1-3. – P. 10-18.
10. Zhang C. Efforts to make the transformation from balanced trade to foreign trade growth pattern // Management in macroeconomics. – 2008. – № 12. – P. 35-36.
11. China / Trading Economics [Electronic resource]. – URL: <http://www.tradingeconomics.com/china/indicators>.
12. International Trade Statistics 2013. – [Electronic resource]. – URL: <http://www.wto.org/statistics>.
13. (National bureau of statistics of China. 2014). [Electronic resource]. – URL: <http://www.stats.gov.cn>.
14. General Customs Administration of China) [Electronic resource]. – URL: <http://www.customs.gov.cn>.

АНАЛИЗ ДИНАМИКИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ КНР

Чень Цзюнь

Аспирантка кафедры международных финансов Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Научный руководитель: доктор экономических наук, профессор Пузанов И. И.

Аннотация. *Впечатляющий экономический рост Китая в течение трех десятилетий целенаправленных реформ при одновременном сохранении социалистической идеологии привлекает пристальное внимание всего человечества. Трансформация мировой системы и перспективы глобального развития во многом обуславливаются последующими экономическими преобразованиями китайской экономики. На фоне политики реформ и открытости, проводимой в стране, особенно после вступления в ВТО (2001 г.), Китай играет*

неуклонно возрастающую роль в мировой торговле. В статье сделана попытка выявить особенности развития этого важнейшего сектора китайской экономики, систематизировать динамику товарной структуры импорта и экспорта, продемонстрировать основные инструменты реализации внешнеторговой стратегии КНР в XXI в. Важная особенность модели экономического развития Китая заключается в том, что исторически он всегда опирался на свои собственные силы, что даже в кризисные времена позволяло ему обеспечивать высокую устойчивость экономики к внешним шокам. Неуклонное повышение роли внешнеэкономических связей в экономическом развитии национальных государств, особенно характерное для последних десятилетий, в частности, привело к тому, что внешняя торговля, экспорт капитала, рабочей силы и технологий, традиционно рассматривались как относительно самостоятельный сектор народного хозяйства, превратились не только на важный фактор роста, но и органический компонент всей системы национального производства.

Ключевые слова: внешняя торговля КНР, инструменты государственного регулирования, государственная поддержка внешней торговли, товарная структура экспорта и импорта.